

จริยธรรมการวิจัย : การปกป้องคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของผู้เข้าร่วมการวิจัยเชิงคุณภาพ

RESEARCH ETHICS : PROTECTING PRIVACY OF PARTICIPANTS IN QUALITATIVE RESEARCH

จำเนียร จวงตระกูล¹, พนา ดุลยพัชร², ซานนท์ อนันตานนท์³ และ ลัดดาวัลย์ สำราญ^{4,*}
Jamnean Joungtrakul¹, Phana Dullayaphut², Sanon Anantanand³ and Laddawan Someran^{4,*}

(Received: 16 May., 2024; Revised: 25 Sep., 2024; Accepted: 17 Oct., 2024)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอหลักการและวิธีการทางจริยธรรมที่ใช้ในการปกป้องคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของผู้เข้าร่วมการวิจัยซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลในโครงการวิจัยเชิงคุณภาพ การศึกษาใช้วิธีการทบทวนแบบไม่ใช้ระบบโดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องแล้วสกัดข้อมูลออกมาใช้เป็นพื้นฐานในการเขียนบทความฉบับนี้ ขอบเขตของการศึกษาประกอบด้วย (1) บทนำ เพื่อนำเสนอถึงที่มาและความสำคัญของประเด็นที่จะศึกษารวมทั้งวัตถุประสงค์พร้อมทั้งขอบเขตของการศึกษา (2) การทบทวนวรรณกรรมประกอบด้วย ลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพ ความหมายของจริยธรรมการวิจัย ประเด็นจริยธรรมการวิจัยว่าด้วยการปกป้องคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล และมาตรการทางจริยธรรมการวิจัยที่ใช้ในการปกป้องคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล (3) สรุปผลการศึกษา (4) ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษา และ (5) ข้อเสนอแนะจากการศึกษา โดยสังเคราะห์ผลลัพธ์ตามหลักจริยธรรม 3 ประการ คือ ความเคารพต่อบุคคล ที่มุ่งเน้นการให้ผู้เข้าร่วมวิจัยตัดสินใจด้วยตนเองและรักษาความลับข้อมูล ความมีคุณประโยชน์ ที่เน้นการลดความเสี่ยงและเพิ่มประโยชน์สูงสุด และ ความยุติธรรม ที่คำนึงถึงการกระจายภาระและผลประโยชน์อย่างเท่าเทียม ซึ่งนักวิจัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักวิจัยใหม่หรือนักวิจัยที่ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากเดิมมาเป็นนักวิจัยเชิงคุณภาพสามารถนำไปใช้ในการดำเนินโครงการวิจัยของตนต่อไป

คำสำคัญ: การวิจัยเชิงคุณภาพ, จริยธรรมการวิจัย, มาตรการทางจริยธรรม, ความเป็นส่วนตัว

¹ ศาสตราจารย์พิเศษ ดร., คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

¹ Distinguished Professor Dr., Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

² Assistant Professor Dr., Faculty of Management Science, Udon Thani Rajabhat University

³ อาจารย์ประจำ ดร., คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

³ Faculty Member Dr., Faculty of Business Administration, Burapha University

⁴ รองศาสตราจารย์ ดร., คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

⁴ Associate Professor Dr., Faculty of Business Administration and Information Technology, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

* Corresponding author. E-mail: laddawan.s@rmutsb.ac.th

Abstract

This academic article aimed to present principles of research ethics and ethical protocols for protecting the privacy of participants in qualitative research. A non-systematic literature review method was applied in this study. A review of related literature was conducted, and data extraction was performed and utilized as the basis for composing this article. The scope of this study comprised: (1) an Introduction to provide background, objectives, and the scope of the study; (2) a literature review which covered the characteristics of qualitative research, the principles of research ethics, privacy as a component of research ethics principles, and ethical protocols to protect the privacy of participants; (3) a conclusion; (4) new findings from the study; and (5) recommendations. The results were synthesized based on three ethical principles: respect for persons, which emphasized allowing research participants to make their own decisions and ensuring the confidentiality of their information; beneficence, which focused on minimizing risks and maximizing benefits; and justice, which considered the fair distribution of burdens and benefits. The authors synthesized the results of this study by proposing a model for protecting the privacy of qualitative research participants. This model could be used by researchers, especially novice researchers and those who have shifted their paradigm from quantitative to qualitative research.

Keywords: Qualitative research, Research ethics, Ethical protocols, Privacy

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของประเด็นในการเขียนบทความวิชาการในครั้งนี้ เนื่องจากคณะผู้เขียนเห็นว่าเป็นส่วนสำคัญของบุคคล (Privacy) ควรได้รับการคุ้มครองทั้งในทางกฎหมายและในทางจริยธรรมการวิจัย โดยเฉพาะในการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งเป็นการวิจัยตามสภาพความเป็นจริงที่เก็บข้อมูลตามสภาพความเป็นจริงจากผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูล ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้รับมานั้นอาจเป็นข้อมูลเชิงบวกและเชิงลบต่อบุคคลหรือองค์กรที่เกิดขึ้นในกระบวนการดำเนินงานของโครงการวิจัย ซึ่งข้อมูลเชิงลบอาจก่อให้เกิดความเสี่ยง (Risks) ต่อภัยและอันตราย (Harms) ต่างๆ ที่อาจเป็นผลสะท้อนกลับมายังตัวผู้ให้ข้อมูลที่อยู่ในบางกรณีอาจร้ายแรงถึงชีวิตได้หากมีการเปิดเผยความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลต่อผู้อื่นหรือต่อสาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใดก็ตาม เช่น การนำเสนอภาพหรือข้อมูลที่สามารถระบุตัวตนผู้เข้าร่วมได้ อาจทำให้เกิดความเสี่ยงดังกล่าว นอกจากนี้ ความกังวลเกี่ยวกับการละเมิดความเป็นส่วนตัวในงานวิจัยเชิงคุณภาพได้เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในกรณีที่ข้อมูลถูกนำเสนอผ่านวารสารวิชาการหรือสื่อสาธารณะ ซึ่งอาจสร้างปัญหาแก่ผู้เข้าร่วมโครงการที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน ดังนั้นในการวิจัยเชิงคุณภาพนักวิจัยจึงต้องปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยว่า

ด้วยการให้ความเคารพต่อบุคคล (Respect for person) ในประเด็นการปกป้องคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลอย่างเคร่งครัด

จากการทบทวนวรรณกรรมเบื้องต้นพบว่าประเด็นจริยธรรมนี้ยังไม่ได้รับการปฏิบัติตามอย่างกว้างขวาง โดยพบว่ายังมีผลงานจำนวนมากได้นำเสนอข้อมูลอันเป็นความเป็นส่วนตัวของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย รวมทั้งมีการนำเสนอภาพการสัมภาษณ์ของนักวิจัยขณะทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลงในบทความวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการที่อยู่ในฐานการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index: TCI) จึงมีความจำเป็นที่นักวิจัยต้องศึกษาหลักจริยธรรมและแนวทางการปฏิบัติตามประเด็นจริยธรรมว่าด้วยการปกป้องคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลมากขึ้นซึ่งเป็นที่มาของการนำเสนอในบทความวิชาการฉบับนี้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมการวิจัยและแนวทางการปฏิบัติตามจริยธรรมการวิจัยโดยเน้นที่ประเด็นจริยธรรมการวิจัยว่าด้วยการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยเพื่อปกป้องคุ้มครองผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยจากความเสี่ยงต่อภัยอันตรายต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการเปิดเผยหรือนำเสนอหรือรายงานข้อมูลส่วนบุคคลในการดำเนินการวิจัยหรือในรายงานการวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีการศึกษาแบบการทบทวนวรรณกรรมที่ไม่ใช้ระบบ (Non-systematic literature review) ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาแบบการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบและการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Systematic literature review and meta-analysis) การศึกษาแบบการทบทวนวรรณกรรมที่ไม่ใช้ระบบที่ใช้ในการศึกษานี้ดำเนินการตามแนวทางของ Dhillon (2022) และ Green et al. (2006); Ferrari (2015); Huelin et al. (2015); Rahman et al. (2019); จำเนียร จวงตระกูล, นพพงศ์ เกิดเงิน, ตระกูล จิตวัฒนากร, และ ภาวิช ครูช (2566); จำเนียร จวงตระกูล, ศิวะพร ภูพันธ์, อุทัย อันพิมพ์ และ อารี ผสานสินธุรงค์ (2566) ซึ่งดำเนินการโดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะทำการศึกษาเพื่อสกัดข้อมูลออกมาใช้เป็นฐานในการเขียนบทความฉบับนี้โดยเป็นบทความประเภทบทความวิชาการ (Academic article)

บทความวิชาการนี้ ประกอบด้วย (1) บทนำ ที่นำเสนอความเป็นมาและความสำคัญของประเด็นที่ทำการศึกษา (2) การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ ลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพ ความหมายของจริยธรรมการวิจัย หลักการจริยธรรมการวิจัย ประเด็นจริยธรรมการวิจัยว่าด้วยการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย มาตรการทางจริยธรรมเพื่อคุ้มครองผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย (3) บทสรุป (4) ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษา และ (5) ข้อเสนอแนะ

การทบทวนวรรณกรรม

1) แผนที่วรรณกรรม (Literature Map) เพื่อเป็นแนวทางในการทบทวนวรรณกรรมเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาและเขียนบทความนี้คณะผู้ศึกษาได้จัดทำแผนที่วรรณกรรมขึ้น โดยใช้แนวทางของ Creswell (2009) ดังแสดงในรูปที่ 1

รูปที่ 1 แผนที่วรรณกรรม
(ที่มา : ปรับจาก Creswell, 2009)

2) การทบทวนวรรณกรรม โดยอาศัยแผนที่วรรณกรรมที่ได้จัดทำไว้ข้างต้น คณะผู้ศึกษาได้ทำการทบทวนวรรณกรรมเพื่อใช้ในการศึกษาครั้งนี้ดังต่อไปนี้

2.1) ลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพ Joungrakul (2024) กล่าวว่า การทำความเข้าใจคุณลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพสามารถกระทำได้โดยการเปรียบเทียบกระบวนการดำเนินการวิจัยระหว่างการศึกษาเชิงปริมาณกับการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งมีความแตกต่างกันในทุกประเด็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งนักวิจัยจะต้องมีปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ซึ่งอาจนำไปสู่ประเด็นปัญหาจริยธรรมการวิจัย และในส่วนของการวิจัยต้องมีการกำหนดมาตรการทางจริยธรรมเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเชิงคุณภาพ นักวิจัยจำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับผู้ให้ข้อมูล เนื่องจากพื้นฐานทางปรัชญาและวิธีการที่ใช้ในงานวิจัยประเภทนี้ แนวคิดที่อยู่เบื้องหลังการวิจัยเชิงคุณภาพมาจาก

ญาณวิทยา (Epistemology) แบบ Constructivism ซึ่งเชื่อว่าความรู้และความจริงถูกสร้างขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและบริบททางสังคม การวิจัยเชิงคุณภาพมุ่งเน้นการทำความเข้าใจมุมมอง ประสบการณ์ และความหมายที่ซ่อนอยู่ในตัวบุคคล นักวิจัยจึงต้องเข้าไปร่วมสังเกตการณ์หรือสัมภาษณ์เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงลึกถึงสิ่งที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยประสบและรู้สึก นอกจากนี้ การใช้ วิธีวิทยา (Methodology) ในการเก็บข้อมูลของการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสังเกตแบบมีส่วนร่วม จำเป็นต้องพึงพาการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการมีส่วนร่วมใกล้ชิดระหว่างนักวิจัยและผู้ให้ข้อมูล เพราะข้อมูลที่ได้มักเป็นข้อมูลเชิงซับซ้อนและละเอียดอ่อน จึงต้องอาศัยการพูดคุยและสอบถามในเชิงลึก การปฏิสัมพันธ์นี้ช่วยให้นักวิจัยสามารถเข้าใจมุมมองภายในของผู้เข้าร่วมการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2) ความหมายของจริยธรรมการวิจัย จากการทบทวนวรรณกรรม (จำเนียร จวงตระกูล, 2553; Joungtrakul, 2020; 2022; Joungtrakul et al, 2021; Kar, 2021; Greaney et al, 2012; Vanclay et al, 2013; Dooly et al, 2017; Bitter et al, 2020; Armond et al, 2021; Bhandari, 2021; Drolet et al, 2023; Lindemann and Häberlein, 2023) คณะผู้ศึกษาสรุปว่า จริยธรรมการวิจัยเป็นเรื่องเกี่ยวกับการนำหลักการพื้นฐานของจริยธรรมไปใช้ในการออกแบบการวิจัย การดำเนินการวิจัย และการดำเนินการตามแผนการวิจัยที่ออกแบบไว้เพื่อเป็นการให้ความเคารพแก่บุคคลและสังคม อีกทั้งยังเป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการเกี่ยวกับการประพฤติผิดจริยธรรมการวิจัย การออกกฎกติกาต่างๆ ในการวิจัยให้เป็นไปตามหลักจริยธรรมการวิจัย เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่มีคุณภาพและมีความเชื่อถือได้จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการวิจัยและสังคมส่วนรวม จริยธรรมการวิจัยเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการวิจัยเนื่องจากการวิจัยที่ละเมิดจริยธรรมการวิจัยเป็นการวิจัยที่ขาดความเชื่อถือไม่เป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและสังคมส่วนรวมได้ ดังนั้นนักวิจัยโดยเฉพาะนักวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งจะต้องดำเนินการวิจัยอย่างใกล้ชิดกับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ดังนั้นนักวิจัยจึงต้องศึกษาทำความเข้าใจและปฏิบัติตามมาตรการทางจริยธรรมการวิจัยให้ถูกต้องครบถ้วน

2.3) หลักจริยธรรมการวิจัย จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมการวิจัยที่ได้นำเสนอไว้ข้างต้นและนำไปสู่การศึกษาหลักการจริยธรรมการวิจัยโดยการศึกษารายงาน Belmont (Department of Health, Education, and Welfare, 1979; Miracle, 2016; Czubaruk, 2019; Nagai et al, 2022) และงานอื่นๆ (จำเนียร จวงตระกูล, 2553; Joungtrakul, 2020; 2022; Joungtrakul, et al, 2021; Kar, 2021) คณะผู้ศึกษาสรุปว่ามีหลักการจริยธรรมที่สำคัญสามประการ ดังนี้

ประการที่ 1 ความเคารพต่อบุคคล (Respect for person) การให้ความเคารพต่อบุคคลมีส่วนประกอบทางด้านจริยธรรมอย่างน้อยสองประการ คือ (1) ปังเจกบุคคลคือบุคคลควรได้รับการปฏิบัติในฐานะที่เป็นบุคคลที่มีความเป็นอิสระพึ่งพาตนเองได้ (Autonomous agents) และ (2) บุคคลผู้มีความเป็นอิสระและสามารถพึ่งพาตนเองได้น้อยลง (Diminished autonomy) ดังนั้นหลักการจริยธรรมว่าด้วยการให้ความเคารพต่อบุคคลจึงแบ่งข้อกำหนดทางคุณธรรมออกเป็นสองส่วนคือ (1) ข้อกำหนดด้านการรับรู้ความเป็นอิสระพึ่งพาตนเองได้ของบุคคล และ (2) ข้อกำหนดด้านการปกป้องคุ้มครองบุคคลผู้มีความเป็นอิสระและสามารถพึ่งพาตนเองได้น้อยลง โดยประเด็นสำคัญในการให้ความเคารพต่อบุคคลอีกประการหนึ่งคือการเข้า

ร่วมโครงการวิจัยของบุคคลใดก็ตามจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ โดยปราศจากการบังคับขู่เข็ญ และการปกป้องคุ้มครองซึ่งเป็นการปกป้องคุ้มครองจากความเสียหายต่ออันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการเข้าร่วมโครงการวิจัย

ประการที่ 2 ความมีคุณประโยชน์ (Beneficence) ในหลักการทางจริยธรรมนั้นบุคคลจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างมีจริยธรรม ไม่เพียงแต่การเคารพต่อการตัดสินใจของบุคคลและปกป้องคุ้มครองบุคคลจากอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการเข้าร่วมโครงการวิจัยเท่านั้น หากแต่ยังต้องใช้ความพยายามให้ได้มาซึ่งความเป็นอยู่ที่ดี (Well-being) ของบุคคลอีกด้วย การปฏิบัติดังกล่าวอยู่ภายใต้หลักการจริยธรรมว่าด้วยความมีคุณประโยชน์ โดยคำว่าคุณประโยชน์ (Beneficence) นั้น เป็นที่เข้าใจว่ามีความหมายครอบคลุมถึงการกระทำที่แสดงออกให้เห็นถึงความกรุณาปราณีหรือการกุศลที่มีความหมายไปไกลกว่าการปฏิบัติตามพันธกรณีอย่างเคร่งครัด ซึ่งในรายงาน Belmont มีความหมาย ในลักษณะที่แข็งแกร่งกว่าการปฏิบัติตามพันธกรณีอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้ได้มีการกำหนดกฎกติกาโดยทั่วไปสองประการเพื่อสนับสนุนการแสดงออกอย่างชัดเจน คือ (1) การไม่ก่อให้เกิดอันตรายใดๆ (Do not harm) และ (2) การก่อให้เกิดคุณประโยชน์มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้และลดอันตรายลงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ (Maximize possible benefits and minimize possible harms) ประเด็นที่สำคัญที่จะต้องพิจารณาในหลักการนี้คือความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ไม่สมควรจะแลกมาได้ด้วยภัยอันตรายต่างๆ ที่ได้เกิดแก่บุคคลและผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

ประการที่ 3 ความยุติธรรม (Justice) หลักการว่าด้วยความยุติธรรมนี้มีประเด็นที่จะต้องพิจารณาที่สำคัญคือใครควรจะเป็นผู้ได้ประโยชน์จากการวิจัยนี้ คำถามนี้เป็นคำถามสำคัญในหลักการว่าด้วยความยุติธรรมคือ ความเป็นธรรม (Fairness) การกระจายผลประโยชน์หรือผลที่จะได้รับจากการวิจัย ("Fairness in distribution" or "What is deserved") ตามหลักการนี้ความไม่เป็นธรรมจะเกิดขึ้นเมื่อผู้ที่สมควรได้รับผลประโยชน์บางประการถูกปฏิเสธไม่ได้รับสิ่งที่สมควรได้รับตามสิทธิ์เหล่านั้นโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร หรือเมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งต้องรับภาระหนักเกินกว่าที่จำเป็น แนวทางการพิจารณาความยุติธรรมตามหลักการนี้ประกอบด้วย (1) การแบ่งปันให้แต่ละบุคคลอย่างเท่าเทียมกัน (To each person an equal share) (2) ให้แต่ละบุคคลตามความจำเป็นของแต่ละบุคคล (To each person according to individual need) (3) ให้แต่ละบุคคลตามความพยายามหรือการกระทำของแต่ละบุคคล (To each person according to individual effort) (4) ให้แต่ละบุคคลตามส่วนของส่วนช่วยที่ได้มีให้แก่สังคม (To each person according to societal contribution) และ (5) ให้แต่ละบุคคลตามส่วนของคุณงามความดีของแต่ละบุคคล (To each person according to merit)

การปกป้องความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลอยู่ในหลักการเคารพต่อบุคคล (Respect for persons) ซึ่งเน้นการเคารพความอิสระและสิทธิของบุคคลในการตัดสินใจเข้าร่วมวิจัยโดยสมัครใจ นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับการลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นต่อผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ หลักการคุณประโยชน์ (Beneficence) ที่เน้นการลดอันตรายและปกป้องผู้เข้าร่วมจากอันตรายที่อาจเกิดจากการเปิดเผยข้อมูลส่วน

บุคคล จากการศึกษาพิจารณาหลักการจริยธรรมการวิจัยดังกล่าวข้างต้นนำไปสู่การพิจารณาประเด็นจริยธรรมว่าด้วยการปกป้องความเป็นส่วนตัวของผู้ร่วมโครงการวิจัยดังจะได้นำเสนอในลำดับต่อไป

2.4) ประเด็นจริยธรรมการวิจัยว่าด้วยการปกป้องความเป็นส่วนตัวของผู้ร่วมโครงการวิจัย (Privacy) จากการทบทวนวรรณกรรม (จำเนียร จวงตระกูล, 2553; Joungtrakul, 2020; 2022; Joungtrakul et al, 2021; Kar, 2021; Resnik, 2018; Adarmouch et al, 2020; Hecker and Kalpokas, 2024) คณะผู้ศึกษาสรุปว่าประเด็นจริยธรรมการวิจัยว่าด้วยการปกป้องความเป็นส่วนตัวของผู้ร่วมโครงการวิจัยเป็นประเด็นสำคัญในหลักการจริยธรรมว่าด้วยการให้ความเคารพต่อบุคคล ซึ่งจะได้นำเสนอสรุปสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(1) ความหมายของความเป็นส่วนตัว ในหลักการจริยธรรมการวิจัยนั้นความเป็นส่วนตัวของผู้ร่วมโครงการวิจัยมักจะมีการพิจารณาควบคู่ไปกับการปกปิดผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยไว้เป็นความลับ (Confidentiality) เนื่องจากเป็นประเด็นที่เชื่อมโยงต่อเนื่องกัน กล่าวคือ การปกปิดผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยไว้เป็นความลับนั้นเป็นส่วนขยายของการรักษาความเป็นส่วนตัวของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยในการควบคุมการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย (Privacy pertains to the participant's right to control access to personal information) ในขณะที่การปกปิดผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยไว้เป็นความลับนั้นเป็นประเด็นที่เกี่ยวกับพันธกรณีของนักวิจัยที่จะต้องคุ้มครองและป้องกันการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเหล่านี้โดยไม่ถูกต้อง (Confidentiality pertains to the researcher's obligation to protect and prevent unauthorized disclosure of this personal information) ดังนั้น ความเป็นส่วนตัว จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการควบคุมการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือเป็นสิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองในสายตาของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยไม่ใช่ในสายตาของนักวิจัยหรือคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของสถาบันแต่อย่างใด อีกทั้งความเป็นส่วนตัวของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยยังเป็นเสรีภาพของบุคคลในการที่จะไม่มีการบุกรุกที่ไม่พึงประสงค์ต่อกิจกรรมส่วนตัวของบุคคล ดังนั้นนักวิจัยจำเป็นต้องพิจารณาอย่างรอบคอบในการดำเนินการในประเด็นเกี่ยวกับการปกป้องคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

(2) ขอบเขตของความเป็นส่วนตัวของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยครอบคลุมหลายด้าน เช่น ความเป็นส่วนตัวทางร่างกาย ซึ่งรวมถึงการปกป้องข้อมูลด้านสุขภาพหรือไม่บังคับให้ผู้เข้าร่วมเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว เช่น โรคประจำตัว หรือการให้ความยินยอมก่อนมีการเก็บตัวอย่างเลือดหรือชีวภาพอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีความเป็นส่วนตัวทางจิตใจ เช่น การไม่ละเมิดความรู้สึกหรือไม่บังคับให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสภาวะทางจิตใจที่ผู้เข้าร่วมไม่ต้องการพูดถึง ความเป็นส่วนตัวในชีวิตความเป็นอยู่ยังรวมถึงการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลในชีวิตประจำวัน เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย รายได้ หรือพฤติกรรมส่วนบุคคล นักวิจัยจำเป็นต้องเคารพในขอบเขตเหล่านี้ และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดเพื่อไม่ให้ละเมิดสิทธิเหล่านี้ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชน

(3) ความสำคัญของความเป็นส่วนตัว ความเป็นส่วนตัวเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลไม่ว่าจะเป็นสิทธิทางด้านร่างกาย จิตใจทรัพย์สินต่างๆ รวมไปถึงเกียรติยศชื่อเสียง ความเป็นตัวตนหรือความเป็น

มนุษย์รวม ถึงสิทธิมนุษยชน ซึ่งใครจะละเมิดไม่ได้การให้ความเคารพต่อความเป็นส่วนตัวของบุคคลหรือผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยจึงมีความสำคัญเนื่องจากจะนำไปสู่การยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างนักวิจัยกับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยที่จะนำไปสู่ความเชื่อถือศรัทธาและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน จึงทำให้โอกาสที่ผู้ร่วมโครงการวิจัยจะให้ข้อมูลหรือเปิดเผยข้อมูลอย่างเต็มที่ซึ่งจะทำให้ให้นักวิจัยสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้อย่างครบถ้วนรอบด้านเพื่อนำไปวิเคราะห์และนำเสนอเป็นผลการวิจัยเพื่อตอบคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัยทำให้การวิจัยนั้นมีคุณภาพมีคุณค่าและเชื่อถือได้

2.5) มาตรการทางจริยธรรมว่าด้วยการปกป้องความเป็นส่วนตัวของผู้ร่วมโครงการวิจัย (Ethical protocols) จากการทบทวนวรรณกรรม (จำเนียร จวงตระกูล, 2553; Joungtrakul, 2020; 2022; Joungtrakul et al, 2021; Resnik, 2018; Adarmouch et al, 2020; Hecker and Kalpokas, 2024) คณะผู้ศึกษาสรุปว่ามาตรการทางจริยธรรมการวิจัยว่าด้วยการปกป้องความเป็นส่วนตัวของผู้ร่วมโครงการวิจัย (privacy) ซึ่งเป็นจุดเน้นของการศึกษาครั้งนี้เป็นประเด็นสำคัญในหลักการจริยธรรมว่าด้วยการให้ความเคารพต่อบุคคล ซึ่งจะได้นำเสนอสรุปสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(1) การขอคำยินยอมจากผู้ร่วมโครงการวิจัย (Informed consent) ประเด็นสำคัญในส่วนนี้คือการให้คำยินยอมในการเข้าร่วมโครงการวิจัยต้องเป็นการให้คำยินยอมจากการที่ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับการแจ้งข้อมูลอย่างครบถ้วนทุกด้าน ตั้งแต่วัตถุประสงค์ของการวิจัย กระบวนการและขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่ต้นจนจบ ซึ่งการได้รับข้อมูล การนำข้อมูลไปใช้ การบริหารจัดการข้อมูล สิทธิของผู้ร่วมโครงการวิจัย และอำนาจของผู้ร่วมโครงการวิจัยในการควบคุมข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลส่วนบุคคลตลอดจนความเสี่ยงต่ออันตรายต่างๆ อันอาจเกิดขึ้นจากการเข้าร่วมโครงการวิจัย การชดเชยค่าเสียหายหรือการให้ค่าตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย รวมทั้งสิทธิและอำนาจในการที่จะถอนตัวออกจากการศึกษาขึ้นอยู่กับการตัดสินใจอันเป็นการใช้อำนาจอย่างเด็ดขาด ไม่มีผู้ใดสามารถขัดขวางได้ เมื่อได้รับข้อมูลอย่างครบถ้วนจากนักวิจัยแล้ว ผู้ร่วมโครงการวิจัยจึงตัดสินใจเข้าร่วมโครงการวิจัยโดยไม่มีการบังคับขู่เข็ญหรือใช้อิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย และถึงแม้จะได้รับคำยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยแล้วก็ได้หมายความว่านักวิจัยจะสามารถใช้ข้อมูลต่างๆ ได้ตามอำเภอใจโดยไม่มีขอบเขต นักวิจัยจำเป็นจะต้องกำหนดและปฏิบัติตามมาตรการทางจริยธรรมต่างๆ อย่างเคร่งครัดควบคู่ไปด้วย เช่น การปกปิดความเป็นตัวตนของผู้ร่วมโครงการวิจัยไว้เป็นความลับ และการกำหนดขอบเขตของโครงการวิจัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เพียงพอตามความจำเป็น เป็นต้น

(2) การเก็บรวบรวมข้อมูลให้เพียงพอตามความจำเป็น (Minimize data collection) แม้ว่าข้อมูลจะเป็นส่วนที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการวิจัยเพราะถ้าไม่มีข้อมูลก็ไม่สามารถนำเสนอผลการวิจัยได้ แต่การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นควรมีขอบเขตที่จำกัดเพียงพอจะได้คำตอบของคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นต้องทำทั้งสองอย่างควบคู่กันไปในเวลาเดียวกันจนข้อมูลอิ่มตัว และเมื่อข้อมูลอิ่มตัวจากการ

วิเคราะห์เนื้อหาแล้วจึงยุติการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนั้นนักวิจัยจึงไม่ควรเก็บรวบรวมข้อมูลเกินกว่าที่จำเป็นต่อการตอบคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

(3) การปกปิดตัวตนของผู้ร่วมโครงการวิจัย (Anonymization) จากข้อมูลที่ได้รับจากผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยผ่านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก ข้อมูลเหล่านั้นจะมีทั้งข้อมูลที่เป็นเชิงบวกและเชิงลบต่อบุคคลหรือองค์การที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เช่น การวิพากษ์วิจารณ์การบริหารหรือการดำเนินงานหน่วยงานที่ผู้ร่วมโครงการวิจัยสังกัดที่เป็นสถานที่ดำเนินการวิจัย อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงหรืออันตรายต่อผู้ให้ข้อมูลได้ไม่ว่าจะเป็นอันตรายต่อร่างกาย จิตใจ ชีวิตและทรัพย์สิน ดังนั้นการปกปิดความเป็นตัวตนของผู้ร่วมโครงการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ไม่สามารถละเมิดได้ นักวิจัยจะต้องมีมาตรการที่จะดำเนินการเพื่อไม่ให้ผู้อ่านงานวิจัยสามารถระบุหรือสอบทานกลับจนสามารถระบุได้ว่าผู้ใดเป็นผู้ให้ข้อมูลส่วนนั้นๆ ได้ เพื่อปกป้องคุ้มครองผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลจากความเสี่ยงต่อภัยอันตรายต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้จากการให้ข้อมูล ดังนั้นการนำเสนอข้อมูลใดๆ ที่อาจนำไปสู่การระบุตัวตนของผู้ให้ข้อมูลได้จึงเป็นสิ่งที่ไม่สามารถกระทำได้ เช่น การระบุชื่อ ตำแหน่งงาน สถานที่ทำงาน นำเสนอภาพถ่ายของผู้ร่วมโครงการวิจัยหรือการนำเสนอภาพถ่ายของนักวิจัยที่ทำการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยหรือข้อมูลอื่นๆ จึงไม่อาจกระทำได้และถือว่าเป็นการละเมิดจริยธรรมการวิจัยอย่างร้ายแรง เนื่องจากเมื่อเกิดสิ่งใดขึ้นกับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยผู้ให้ข้อมูลแล้วผลย่อมกลับมาสู่สำนักวิจัยและโครงการวิจัยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2.6) วิธีดำเนินการตามมาตรการทางจริยธรรมว่าด้วยการปกป้องความเป็นส่วนตัวของผู้ร่วมโครงการวิจัย จากการทบทวนวรรณกรรม (จำเนียร จวงตระกูล, 2553; Joungrakul, 2020; 2022; Joungrakul et al, 2021; Resnik, 2018; Adarmouch et al, 2020; Hecker and Kalpokas, 2024) คณะผู้ศึกษาสรุปว่าวิธีการดำเนินการตามมาตรการทางจริยธรรมการวิจัยว่าด้วยการปกป้องความเป็นส่วนตัวของผู้ร่วมโครงการวิจัย (Privacy) เป็นประเด็นสำคัญในหลักการจริยธรรมว่าด้วยการให้ความเคารพต่อบุคคลซึ่งมีวิธีการดำเนินการตามมาตรการทางจริยธรรมในประเด็นนี้ดังจะได้นำเสนอสรุปสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(1) การดำเนินการกับข้อมูลและการเก็บรักษาข้อมูลในคลังข้อมูล (Data handling and storage) วิธีการปกป้องคุ้มครองผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ วิธีการดำเนินการกับข้อมูล การใช้ข้อมูล การเผยแพร่ข้อมูลหรือการเก็บรักษาข้อมูลเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่นักวิจัยจะต้องใช้และเก็บรักษาข้อมูลไว้เป็นความลับ ในกรณีที่เป็นข้อมูลเอกสารควรล็อกกุญแจและนักวิจัยเก็บกุญแจไว้ ในกรณีที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต้องเก็บไว้อย่างเป็นระบบและมีรหัสการเข้าถึงข้อมูลซึ่งเก็บรักษาไว้โดยนักวิจัยและสามารถเข้าถึงข้อมูลได้เฉพาะผู้มีสิทธิ์และอำนาจเข้าถึงข้อมูลได้ตามที่กำหนดไว้เท่านั้น

(2) การขอคำยินยอมจากผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย (Informed consent) เป็นวิธีการที่สำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการที่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้รับแจ้งข้อมูลข่าวสารอย่างครบถ้วนทุกประเด็น

(3) การทำสัญญาการปกปิดผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยไว้เป็นความลับ (Confidentiality agreements) เป็นวิธีการที่สำคัญอย่างหนึ่งที่นักวิจัยสามารถนำไปใช้เพื่อให้สัญญาและสร้างความมั่นใจแก่

ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยในการที่จะปกป้องคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยให้มีความมั่นใจ และเชื่อถือไว้วางใจในตัวนักวิจัยและโครงการวิจัยว่ามีความปลอดภัย ซึ่งจะทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยเปิดเผยข้อมูลให้แก่ักวิจัยได้อย่างเต็มที่ตามคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

(4) การปกปิดตัวตนของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย (Participant anonymity) เป็นอีกวิธีการหนึ่งในการปกป้องคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ซึ่งนักวิจัยจะไม่เปิดเผยหรือนำเสนอข้อมูลใดๆ ที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยหรือการนำเสนอหน่วยงานหรือรูปภาพ หรือข้อมูลใดๆ ที่อาจทำให้ระบุตัวผู้ให้ข้อมูลได้ นักวิจัยอาจใช้นามสมมุติ (Synonyms) หรือรหัส (Codes) อาจเป็นตัวเลขหรือตัวอักษรหรืออย่างอื่นแทนชื่อผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยในการนำเสนอข้อมูลและรายงานการวิจัยเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงปัญหาการระบุตัวผู้ให้ข้อมูล ที่จะเป็นความเสี่ยงภัยและอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้ โดยหลักการ ถึงแม้ว่านักวิจัยต้องปกปิดตัวตนของผู้ให้ข้อมูล แต่ก็มีกรณียกเว้น เช่น งานวิจัยที่ประเด็นไม่อ่อนไหว (เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น การบริหารจัดการขององค์กรที่ประสบความสำเร็จ เป็นต้น) ผลการวิจัยไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูล และการระบุชื่อของผู้ให้ข้อมูลเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับงานวิจัย ถ้านักวิจัยสามารถแสดงเหตุผลความจำเป็นต่อคณะกรรมการจริยธรรมฯ และหากได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมฯ จึงไปขอความยินยอมจากกลุ่มเป้าหมายต่อไป ถ้ากลุ่มเป้าหมายยินดีก็สามารถใช้ชื่อ-นามสกุลจริงได้ ไม่จำเป็นต้องใช้ชื่อสมมุติ นอกจากนี้ ในกรณีที่ประเด็นวิจัยไม่อ่อนไหว หากภาพถ่ายและวิดีโอที่ตนมีความจำเป็นในการวิเคราะห์ข้อมูล นักวิจัยก็สามารถชี้แจงเหตุผลและมาตรการในการจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดกับผู้ให้ข้อมูลต่อคณะกรรมการจริยธรรมฯ ได้เช่นกัน

(5) การตรวจสอบโครงการโดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย (Ethical review) เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดการปกป้องคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้ ทั้งนี้ คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยประจำสถาบัน (Institutional Review Board: IRB) จะเป็นผู้ตรวจสอบโครงการโดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดการข้อมูล การใช้ข้อมูล การเก็บรักษาข้อมูล รวมถึงตลอดถึงการดำเนินการต่างๆ ซึ่งจะทำให้เป็นที่แน่ใจได้ว่าจะไม่มีการเปิดเผยตัวตนของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลหรือดำเนินการใดๆ ที่จะทำให้ผู้อ่านสามารถระบุตัวผู้ให้ข้อมูลในโครงการวิจัยได้ อันจะเป็นการปกป้องคุ้มครองความเสี่ยงภัยและอันตรายต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการเข้าร่วมโครงการวิจัยได้

บทสรุป

บทความวิชาการนี้สรุปได้ว่า จริยธรรมการวิจัยหมายถึงกระบวนการที่เป็นแนวทางในการนำหลักการพื้นฐานของจริยธรรมไปใช้ในการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ในกระบวนการวิจัย ซึ่งรวมถึงการออกแบบการวิจัย และการดำเนินการตามแผนการวิจัยที่ได้ออกแบบไว้ โดยดำเนินการตามกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นไปตามหลักการจริยธรรม ซึ่งรวมทั้งการให้ความเคารพแก่สังคมและบุคคล การใช้ทรัพยากรในการดำเนินการ เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สอดคล้องหลักการจริยธรรมการวิจัย อีกทั้งยังเป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการเกี่ยวกับการประพฤติผิด

จริยธรรมการวิจัย รวมทั้งการกำหนดกฎเกณฑ์กติกาต่างๆ ในการวิจัยให้เป็นไปตามหลักจริยธรรมการวิจัย เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่มีคุณภาพและมีความเชื่อถือได้จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการวิจัยและสังคมส่วนรวม

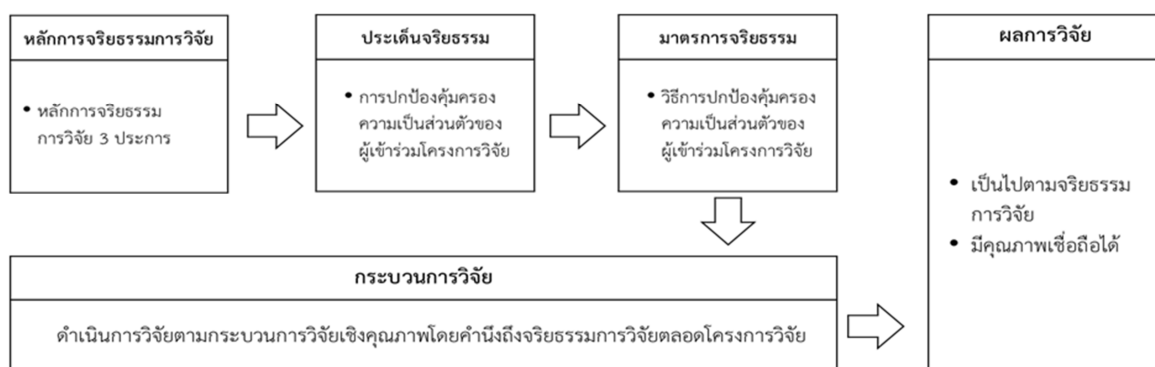
จริยธรรมการวิจัยมีหลักการจริยธรรมสำคัญสามประการ คือ หลักการให้ความเคารพต่อบุคคล หลักการความมีคุณประโยชน์ และหลักการความยุติธรรม การปกป้องคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยถือเป็นส่วนสำคัญของหลักการจริยธรรมว่าด้วยการให้ความเคารพต่อบุคคล ความเป็นส่วนตัวของบุคคล และสิทธิของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ในการควบคุมการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ความเป็นส่วนตัวของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยมีขอบเขตกว้างขวาง ซึ่งจะรวมถึงสิทธิเสรีภาพใน ความเป็นส่วนตัวของตนซึ่งผู้อื่นไม่สามารถที่จะล่วงละเมิดได้รวมทั้งความเป็นส่วนตัวทางด้านร่างกาย จิตใจ ชีวิตความเป็นอยู่เฉพาะตัว อันถือว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ที่ถือว่าเป็นสิทธิมนุษยชน ความเป็นส่วนตัว เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลไม่ว่าจะเป็นสิทธิทางด้านร่างกาย จิตใจ ทรัพย์สินต่างๆ รวมถึงเกียรติยศชื่อเสียง ความเป็นตัวตนหรือความเป็นมนุษย์รวมถึงสิทธิมนุษยชน ซึ่งใครจะล่วงละเมิดไม่ได้ การให้ความเคารพต่อ ความเป็นส่วนตัวของบุคคลหรือผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยจึงมีความสำคัญ เนื่องจากจะนำไปสู่การยอมรับกัน ระหว่างนักวิจัยกับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยที่จะนำไปสู่ความเชื่อถือศรัทธาและความไว้วางใจซึ่งกันและกันจึงทำให้โอกาสที่ผู้ร่วมโครงการวิจัยจะให้ข้อมูลหรือเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาอย่างเต็มที่ ทำให้นักวิจัย สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้เพื่อนำไปวิเคราะห์นำเสนอเป็นผลการวิจัยเพื่อตอบ คำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัยทำให้การวิจัยนั้นมีคุณภาพมีคุณค่าและเชื่อถือได้ การปกป้องคุ้มครอง ความเป็นส่วนตัวของบุคคลผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยกระทำโดย การขอคำยินยอมจากผู้ร่วมโครงการวิจัย (Informed consent) การเก็บรวบรวมข้อมูลให้เพียงพอตามที่จำเป็น (Minimize data collection) การ ปกปิดตัวตนของผู้ร่วมโครงการวิจัย (Anonymization) การดำเนินการมีแนวทางที่สำคัญ ประกอบด้วย การ ดำเนินการกับข้อมูลและการเก็บรักษาข้อมูลในคลังข้อมูล (Data handling and storage) การทำสัญญา ข้อตกลงการปกปิดผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยไว้เป็นความลับ (Confidentiality agreements) การตรวจสอบ โครงการโดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย (Ethical review) วิธีการปกป้องคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของ บุคคลหรือผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยกระทำได้โดยวิธีการสำคัญสองวิธีคือ วิธีแรกคือ การใช้นามสมมุติ (Synonyms) เพื่อเป็นการปกปิดชื่อจริงของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยไม่ให้ผู้อ่านหรือผู้ใช้ข้อมูลหรือรายงานการ วิจัยสามารถระบุหรือสามารถสอบทานไปถึงตัวผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยผู้ให้ข้อมูลได้ วิธีที่สอง คือ การใช้ รหัส (Codes) เป็นตัวเลขที่หรือตัวอักษรหรืออย่างอื่นแทนชื่อผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยผู้ให้ข้อมูล ทั้งนี้เพื่อ ปกป้องคุ้มครองผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยจากภัยอันตรายอันอาจเกิดขึ้นจากการให้ข้อมูลของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ดังนั้นในการนำเสนอข้อมูลหรือรายงานการวิจัยนักวิจัยจะต้องหลีกเลี่ยงการระบุชื่อหรือข้อมูลส่วนบุคคลใดๆ หรือภาพถ่ายหรือข้อมูลอื่นใดก็ตามที่จะสามารถทำให้อ่านระบุตัวตนของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยผู้ให้ข้อมูลได้ เนื่องจากการนำเสนอข้อมูลส่วนบุคคลใดๆ หรือภาพถ่ายของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยผู้ให้ข้อมูลหรือภาพ กิจกรรมต่างๆ ในการดำเนินการวิจัย อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่ามีรายงานการวิจัยหรือบทความวิจัยซึ่ง ตีพิมพ์ในวารสารการวิจัยหรือวารสารทางวิชาการจำนวนมากมีการนำเสนอข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วม

โครงการวิจัย รวมทั้งนำเสนอภาพถ่ายของนักวิจัยที่ทำการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย และภาพกิจกรรมต่างๆ ในการดำเนินการวิจัยที่สามารถระบุตัวตนของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้ในรายงานการวิจัย ซึ่งโดยหลักการจริยธรรมการวิจัยที่ได้ศึกษามาข้างต้นนั้นไม่อาจกระทำได้ เนื่องจากสามารถพิจารณาได้ว่าเป็นการละเมิดจริยธรรมการวิจัยในประเด็นว่าด้วยการปกป้องคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย สาเหตุที่สำคัญอาจเนื่องมาจากนักวิจัยยึดถือกระบวนทัศน์การวิจัยแบบปฏิฐานนิยม (Positivism) ที่มุ่งเน้นการพิสูจน์หรือยืนยันอันเป็นกระบวนทัศน์การวิจัยเชิงปริมาณจึงนำเสนอข้อมูลและรูปภาพต่างๆ ดังกล่าวเพื่อเป็นการพิสูจน์หรือยืนยันต่อผู้อ่านว่าได้ดำเนินการจริงโดยมิได้ปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยอย่างเคร่งครัด ดังกล่าวข้างต้น

การละเลยจริยธรรมการวิจัยส่งผลกระทบในหลายมิติ เช่น การทำให้ผู้เข้าร่วมวิจัยเสี่ยงต่อการถูกละเมิดความเป็นส่วนตัว ซึ่งอาจส่งผลต่อจิตใจ ความปลอดภัย และความไว้วางใจของพวกเขาคือต่อกระบวนการวิจัย นอกจากนี้ การละเมิดกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เช่น PDPA อาจทำให้นักวิจัยเผชิญบทลงโทษทางกฎหมาย ในมิติทางสังคม ความเชื่อมั่นในระบบการวิจัยและสถาบันวิชาการอาจลดลง ส่งผลให้สังคมมีความกังวลต่อการใช้ข้อมูลส่วนตัว ในด้านสิ่งแวดล้อมทางวิชาการ การละเลยจริยธรรมสามารถทำให้มาตรฐานการวิจัยตกต่ำลงและส่งผลเสียต่อคุณภาพงานวิจัย

ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษา

คณะผู้ศึกษาได้นำความรู้ที่ได้มาสังเคราะห์เป็นแบบจำลองการปกป้องคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัย ในการดำเนินการกระบวนการวิจัยของนักวิจัยเชิงคุณภาพ ดังแสดงในรูปที่ 2

รูปที่ 2 แบบจำลองการปกป้องคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะจากการศึกษา นักวิจัยโดยเฉพาะนักวิจัยใหม่หรือนักวิจัยที่ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากนักวิจัยเชิงปริมาณมาใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ควรให้ความสนใจศึกษาหลักจริยธรรมการวิจัย ประเด็นจริยธรรมการวิจัย และมาตรการจริยธรรมการวิจัย ให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน สามารถกำหนดประเด็น

จริยธรรมการวิจัย มาตรการทางจริยธรรมการวิจัย และสามารถนำไปใช้กับโครงการวิจัยเชิงคุณภาพของตนได้ ทั้งนี้ นักวิจัยสามารถใช้แบบจำลองการปกป้องคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยที่ได้นำเสนอไว้ข้างต้นไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการในโครงการวิจัยเชิงคุณภาพของตนได้

2) ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาในโอกาสต่อไป ควรศึกษาประเด็นจริยธรรมการวิจัยและมาตรการทางจริยธรรมการวิจัยในประเด็นอื่นๆ และทำการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง เช่น การปกป้องผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยไว้เป็นความลับ (Confidentiality) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- จำเนียร จวงตระกูล. (2553). *การวิจัยเชิงคุณภาพ: เครื่องมือสร้างองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาประเทศ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์กฎหมายธุรกิจอินเตอร์เนชั่นแนล.
- จำเนียร จวงตระกูล, นพพงศ์ เกิดเงิน, ตระกูล จิตวัฒนากร, และภาวิศ ครูช. (2566). แนวทางการเขียนบทความวิชาการเพื่อตีพิมพ์ในวารสารทางวิชาการสำหรับนักวิชาการใหม่. *วารสารวิชาการการตลาดและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*, 10(1), 1-19.
- จำเนียร จวงตระกูล, ศิวะพร ภูพันธ์, อุทัย อันพิมพ์ และอารี ผสานสินธวงศ์. (2566). การใช้การวิจัยเชิงคุณภาพพุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีจากข้อมูลในงานรัฐประศาสนศาสตร์: การทบทวนวรรณกรรมแบบไม่ใช่ระบบ. *วารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย*, 5(10), 7-34.
- Adarmouch, L., Felaefel, M., Wachbroit, R., and Silverman, H. (2020). Perspectives regarding privacy in clinical research among research professionals from the Arab region: An exploratory qualitative study. *BMC Medical Ethics*, 21(27), 1–16.
- Armond, A. C. V., Gordijn, B., Lewis, J., Hosseini, M., Bodnár, J. K., Holm, S., and Kakuk, P. (2021). A scoping review of the literature featuring research ethics and research integrity cases. *BMC Medical Ethics*, 22(1), 50. doi: <https://doi.org/10.1186/s12910-021-00620-8>
- Bhandari, P. (2021). Ethical considerations in research: Types and examples. *Scribbr*. Retrieved 15 March 2024 from <https://www.scribbr.com/methodology/research-ethics/>
- Bitter, C. C., Ngabirano, A. A., Simon, E. L., and Taylor, D. M. (2020). Principles of research ethics: A research primer for low-and middle-income countries. *African Journal of Emergency Medicine*, 10, S125–S129.
- Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. 3rd editions. London: SAGE Publications.

- Czubaruk, K. (2019). The Belmont Report: What is it and how does it relate to today's clinical trials? *Cancer Support Community*. Retrieved 15 March 2024 from <https://www.cancersupportcommunity.org/blog/2019/10/belmont-report-what-it-and-how-does-it-relate>
- Department of Health, Education, and Welfare. (1979). *The Belmont Report: Ethical principles and guidelines for the protection of human subjects of research*. Retrieved 15 March 2024 from <https://www.hhs.gov/ohrp/regulations-and-policy/belmont-report/read-the-belmont-report/index.html>
- Dhillon, P. (2022). How to write a good scientific review article. *The FEBS Journal*, 289(13), 3592–3602.
- Dooly, M., Moore, E., and Vallejo, C. (2017). Research ethics. In E. Moore and M. Dooly (Eds.). *Qualitative approaches to research on plurilingual education* (pp. 351–362). Research-publishing.net.
- Drolet, M. J., Rose-Derouin, E., Leblanc, J. C., Ruest, M., and Williams-Jones, B. (2023). Ethical issues in research: Perceptions of researchers, research ethics board members and research ethics experts. *Journal of Academic Ethics*, 21(2), 269–292.
- Ferrari, R. (2015). Writing narrative style literature reviews. *Medical Writing*, 24(4), 230–235.
- Greaney, A. M., Sheehy, A., Heffernan, C., Murphy, J., Mhaolrúnaigh, S. N., Heffernan, E., and Brown, G. (2012). Research ethics application: A guide for the novice researcher. *British Journal of Nursing*, 21(1), 38–43.
- Green, B. N., Johnson, C. D., and Adams, A. (2001). Writing narrative literature reviews for peer-reviewed journals: Secrets of the trade. *Journal of Sports Chiropractic and Rehabilitation*, 15(1), 5–19.
- Hecker, J., and Kalpokas, N. (2024). Confidentiality and privacy in research. *ATLAS.ti*. Retrieved 10 February 2024 from <https://atlasti.com/guides/qualitative-research-guide-part-1/confidentiality-privacy-research>
- Huelin, R., Iheanacho, I., Payne, K., and Sandman, K. (2015). What's in a name? Systematic and non-systematic literature reviews, and why the distinction matters. *The Evidence*, 34–37.
- Joungtrakul, J. (2020). *Research design: Ethical consideration and trustworthiness in quantitative research*. Bangkok: Business Law Center International Company Limited.

- Joungtrakul, J. (2022). *Qualitative research: Guidelines for application in graduate studies research*. Bangkok: MNJ Supply.
- Joungtrakul, J. (2024). A comparative review of quantitative and qualitative research processes. In *Basic principles of quantitative research*. Teaching documentation for Doctor of Business Administration Program, Faculty of Business Administration and Information Technology, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, 11 February 2024.
- Joungtrakul, J., Chitwattanakorn, T., Chaiyasoonthorn, W., and Luekitinan, W. (2021). Ethical protocol for obtaining and giving consent from research participants in social and behavioral science research. *Journal of HR Intelligence*, 16(2), 63–81.
- Kar, N. (2011). Ethics in research. *The Odisha Journal of Psychiatry*, 17, 23–28.
- Lindemann, T., and Häberlein, L. (2023). Contours of a research ethics and integrity perspective on open science. *Frontiers in Research Metrics and Analytics*, 8, 1052353. doi: <https://doi.org/10.3389/frma.2023.1052353>
- Miracle, V. A. (2016). The Belmont Report: The triple crown of research ethics. *Dimensions of Critical Care Nursing*, 35(4), 223–228.
- Nagai, H., Nakazawa, E., and Akabayashi, A. (2022). The creation of the Belmont Report and its effect on ethical principles: A historical study. *Monash Bioethics Review*, 40(2), 157–170.
- Rahman, A., Zulkifle, M., Aslam, M., and Khan, M. R. (2019). Components of writing a review article. *Journal of Integrated Community Health*, 8(1), 8–12.
- Resnik, D. B. (2018). *The ethics of research with human subjects: Protecting people, advancing science, promoting trust* (Vol. 74).
- Vanclay, F., Baines, J. T., and Taylor, C. N. (2013). Principles for ethical research involving humans: Ethical professional practice in impact assessment Part I. *Impact Assessment and Project Appraisal*, 31(4), 243–253.